

HE 122/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain 4 §:n muuttamisesta**Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle,**

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain 4 §:n muuttamisesta (HE 122/2024): Asia on saapunut aluehallintoviranomaiseen kuulemista ja aluehallintoviranomaisten yhteisen lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Esityksen keskeinen sisältö

Hyväksytyn vammaispalvelulain (657/2023) soveltamisalaa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että turvataan vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja palvelujen saatavuus sekä säilytetään vammaispalvelulaki vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina.

Vuoden 2025 alussa voimaan tulevan vammaispalvelulain soveltamisalaa ehdotetaan tarkennettavaksi ja selvennettäväksi voimassa olevan lainsäädännön edellyttämällä tavalla niin, että laissa tarkoitettuja palveluita järjestettäisiin vain tilanteessa, jossa muussa, ensisijaisesti sovellettavassa lainsäädännössä tarkoitetut palvelut eivät olisi henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta riittäviä ja sopivia. Soveltamisalaa tarkennettaisiin lisäksi niin, että laissa tarkoitettuja erityispalveluita järjestettäisiin vammaiselle henkilölle vain, jos hänen välttämätön avun ja tuen tarpeensa poikkeaa siitä, mikä on henkilön elämänvaiheessa tavanomainen tarve. Samalla vammaisen henkilön määritelmän kirjoitustapaa tarkennettaisiin muuttamatta kuitenkaan sen sisältöä. Määritelmässä on otettu huomioon erityisesti YK:n vammaissopimuksen mukaiset vaatimukset.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi suojasäännös sosiaali- ja terveydenhuollon maksun perimättä jättämisestä ja alentamisesta tilanteessa, jossa maksun määrääminen sosiaali- ja terveydenhuollon ensisijaisen lainsäädännön mukaisesta palvelusta voisi estää tai vaarantaa vammaisen henkilön palvelujen käyttämisen. Säännöstä sovellettaisiin yksittäistapauksessa vammaisen henkilön välttämättömien etujen turvaamiseksi tilanteessa, jossa ensisijaisessa lainsäädännössä tarkoitetut palvelut olisivat soveltamisalasäännöksen mukaisesti riittäviä ja sopivia vastaamaan henkilön avun ja tuen tarpeeseen, mutta vammaisen henkilö ei voisi olosuhteistaan johtuen asiakasmaksun takia käyttää palveluja.

Osana yleis- ja erityislainsäädännön välisen suhteen tarkentamisen kokonaisuutta esityksessä ehdotetaan selkeytettäväksi sosiaalihuoltolain 4 §:n säännöstä asiakkaan edun arvioinnissa huomioon otettavista seikoista. Sosiaalihuoltolain asiakkaan etua koskevaa säännöstä selkeytettäisiin siten, että palvelusta perittävä maksu ei vaikuttaisi säännöksessä tarkoitettuun asiakkaan edun arviointiin. Muutoksella edistettäisiin asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua myös asiakasmaksujen osalta.

Esityksessä tehtäisiin myös joitakin teknisiä korjauksia vammaispalvelulakiin.

Aluehallintovirastojen yhteinen asiantuntijalausunto

Vammaispalvelulain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön 2 §

Hallitus esittää, että vammaispalvelulain tarkoittamia palveluja järjestetään vain, jos ensisijaisessa lainsäädännössä tarkoitetut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta riittäviä ja sopivia.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan jo nykyisin vammaispalveluja järjestetään, jos ensisijaisessa lainsäädännössä tarkoitetut palvelut eivät ole riittäviä ja sopivia.

Kun arvioidaan ensisijaisesti ja toissijaisesti sovellettavan lain suhdetta palvelun järjestämisessä, arvioinnin tulee aluehallintoviraston näkemyksen mukaan perustua sosiaalihuollon ammattihenkilön tekemään huolelliseen palvelutarpeen arviointiin suhteessa haettuun palveluun ja asiakkaan edun huomioimiseen yksilöllisessä elämäntilanteessa. Tarpeen mukaan tulee olla käytettävissä moniammatillista asiantuntemusta sosiaalityöntekijän ohella kuten lääketieteen ja/tai varhaiskasvatuksen, opetuksen sekä muiden asiakkaan asiaa tuntevien asiantuntijoiden näkemyksiä asiakkaan yksilöllisten palvelutarpeiden arvioimiseksi ja niihin vastaamiseksi sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain tarkoittamalla tavalla.

Lisäksi ensisijaisten palveluiden kohdalla tulee huolehtia siitä, että palveluita (kuten sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita) on tosiasiallisesti saatavilla.

Lisäksi hallitus esittää, että vammaispalvelulain mukaisia palveluja järjestetään vammaiselle henkilölle vain, jos hänen välttämätön avun ja tuen tarpeensa poikkeaa siitä, mikä on henkilön elämänvaiheessa tavanomainen tarve.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan elämänvaiheen tavanomainen tarve on käsitteenä tulkinnanvarainen. Aluehallintovirasto pitää tärkeänä lainkohdan täsmenmäärittämistä lain yhdenvertaisen toimeenpanon varmistamiseksi. Lisäksi aluehallintoviraston näkemyksen mukaan lain yhdenvertainen toimeenpano edellyttää vahvaa ministeriön ohjausta ja esimerkiksi palvelujen järjestäjien ja lain soveltajien koulutusta asiassa.

Sosiaalihuoltolaki 4 §:n muuttaminen

Hallitus esittää selkeytettäväksi sosiaalihuoltolain 4 §:n säännöstä asiakkaan edun arvioinnissa huomioon otettavista seikoista.

Aluehallintoviraston havaintojen mukaan palvelujen maksuttomuuden vaikutus palvelujen myöntämiseen on ollut vaihtelevaa. Aluehallintovirasto pitää tärkeänä, että säännöstä täsmennetään, mitä seikkoja asiakkaan edun arvioinnissa tulee ottaa huomioon. Tällä varmistetaan asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua.

Tämä asiakirja PSAVI/13331/2024 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument PSAVI/13331/2024 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Siurua Maria 04.11.2024 12:00

Esittelijä Ränä Päivi 04.11.2024 11:58